

podstawy prawnej do odmawiania zezwolenia na założenie szkoły prywatnej z tego powodu, że ta szkoła prywatna ma niższy stopień organizacyjny aniżeli istniejąca w tym samym obwodzie szkolnym szkoła publiczna, ani też do kwestjonowania, czy dzieci w tej szkole prywatnej uczynią zadość obowiązkowi szkolnemu.

Dn. 22 marca 1927 r. Nr. I—2978/27.

Minister

(—) *Dr. Dobrucki.*

**ZWALNIANIE OD ZAJĘĆ SZKOLNYCH
W SZKOLE NAUCZYCIELI OBCHODZĄCYCH BOŻE NARODZENIE I
ZMARTWYCHWSTANIE WEDŁUG
STAREGO STYLU.**

Okólnik do kuratorów okręgów szkolnych: Białostockiego i Wołyńskiego.

W związku z okólnikiem z dnia 15 grudnia 1927 r. Nr. 25415/I w sprawie dni wolnych od nauki zarządzam, co następuje:

Nauczyciele należący do wyznań religijnych, związanych z kalendarzem starego stylu, o ile są zatrudnieni w takich szkołach i zakładach, w których niema zastosowania postanowienie punktu pierwszego, ustęp drugi i trzeci, okólnika z dnia 15 grudnia 1922 r. Nr. 25415/I, mają być zwalniani od zajęć szkolnych w okresie Bożego Narodzenia na czas od 6 do 9 stycznia włącznie, a w okresie Wielkiej Nocy od Wielkiej Soboty do wtorku wielkanocnego włącznie; o ile zaś chcieliby przepędzić święta poza swoim stałym miejscem zamieszkania, w takim razie mają być zwolnieni od zajęć w szkole także w dniu 5 stycznia oraz w Wielki Piątek.

O zamiarze wyjazdu są obowiązani zawiadomić przynajmniej na tydzień na przód Inspektora Szkolnego. Zwolnienie od zajęć w czasie powyżej określonym nie jest urlopem w stosunku do nauczycieli, o których mowa.

W sprawie powyższej zechcą Kuratorja wydać stosowne zarządzenia.

Dn. 25 marca 1927 r. Nr. I—5183/27.

Minister

(—) *Dr. Dobrucki.*

UDZIELENIE PRYWATNYM GIMNAZJOM MNIEJSZOŚCIOWYM I SEMINARIJOM NAUCZYCIELSKIM PRAW PAŃSTWOWYCH.

Rozporządzeniem Ministra W. i O. P. z dnia 7.IV b. r. w Nr. II 3789 zostały nadane na rok szkolny 27/8 niepełne prawa gimnazjów państwowych z zastrzeżeniem (t. zw. kategoria B.) *litewskiemu gimnazjum koedukacyjnemu imienia W. Witolda w Wilnie dla klas wszystkich.*

•

Rozporządzeniem z dn. 22 maja b. r. za Nr. II 4869 zostały nadane na rok szkolny 26/7 i 27/8 niepełne prawa gimnazjów państwowych z zastrzeżeniem (kategoria B.) *ukraińskim prywatnym gimnazjom na Wołyniu. A mianowicie:*

Ukraińskiemu prywatnemu gimnazjum koedukacyjnemu Sergjusza Milaszkiewicza w Krzemieńcu;

Ukraińskiemu prywatnemu gimnazjum koedukacyjnemu Eugenjusza Petrykowskiego w Łucku (od kl. I do VII);

Ukraińskiemu prywatnemu gimnazjum koed. Teodora Plekarskiego w Równem.

•

Też same prawa zostały nadane:

rozporządzeniem z dn. 3/VI za Nr. II 7154 *rosyjskiemu gimn. koedukacyjnemu Rosyjskiego T-wa Dobroczyńności w Równem dla klas od I — VI;*

rozporządzeniem z 22/V za Nr. II 4869 *rosyjskiemu koed. gimnazjum Rosyjskiego T-wa Dobroczyńności w Łucku dla klas od I — IV włącznie;*

rozporządzeniem z dn. 22/V za Nr. II 6481 *rosyjskiemu koed. gimn. Rosyjskiego T-wa Dobroczyńności w Brześciu n B.;* rozporządzeniem z dn. 28/VI Nr. II 8490;

hebrajskiemu koed. gimn. Żydowskiego T-wa Tarbut w Pińsku kl. I — III;

białoruskiemu koed. gimnazjum Komitetu Rodzicielskiego w Nowogródku dla klas od I — III.

*

Rozporządzeniem z dn. 30 czerwca za Nr. I 5245/27 zostało zezwolono na zorganizowanie Państwowej Komisji egzaminacyjnej w celu przeprowadzenia końcowych egzaminów w *Litewskim Seminarjum Nauczycielskim T-wa Rytas* dla absolwentów z r. 25/26 i z r. 26/27.

ZJAZD KURATORÓW OKRĘGÓW SZKOLNYCH.

W czasie od 22 do 24 czerwca 1927 r. odbył się w Warszawie zjazd Kuratorów Okręgów Szkolnych pod przewodnictwem Ministra W. R. i O. P. p. D-ra Dobruckiego. Na konferencji omawiano prócz szeregu spraw aktualnych także zagadnienia dotyczące szkolnictwa dla mniejszości w związku z referatem „Szkoła a polityka państwowa“, wygotowanym przez wizytatora Ministerstwa W. R. i O. P. p. Eckerta. Przy tej sposobności p. Minister udzielił zebrany szereg wskazówek co do traktowania ważniejszych kwestyj szkolnych wogóle a szkolnictwa dla mniejszości w szczególności, podkreślając znaczenie tych spraw dla polityki państwowej oraz obowiązek ścisłego i lojalnego stosowania obowiązujących ustaw i przepisów.

Ukraincy.

ROZŁAM W UNDO I SEL. ROBIE. UKR. PARTJA PRACY I SELANSKIJ SOJUZ.

Tarcia w ukraińskim obozie narodowym, jakie znalazły swe odbicie w marcu i kwietniu r. b. w ostrej walce pomiędzy centrum a lewicą Ukraińskiego Narodjonalno-Demokratycznego Objednania o opanowanie „narodnej organizacji Ukraińców m. Lwowa, przybrały obecnie formę oficjalnego rozłamu.

Takie rozwiązanie naprężonej w Zjednoczeniu sytuacji było całkowicie niemal pewne już po ukazaniu się w Nrze 7-ym berlińskiego organu *Dr. Eugenjusza Petruszewicza: „Ukraiński Prapor“*, charakterystycznego artykułu p. t. „Nowe stadium starych sporów“, który, omawiając walkę w łonie UNDO, stwierdził nieodzowność dokonania rozłamu i utworzenia nowej partji ukraińskiej, względnie odnowienia dawnej partji trudowej.

W tym też kierunku poszła lewica UNDO, organizując na poufnym zebraniu we Lwowie w dniu 15.V. 1927 nowe stronnictwo polityczne pod nazwą „*Ukraińska Partja Pracy*“.

Platforma polityczna nowopowstałej partji wysuwa na pierwszy plan zjednoczenie wszystkich etnograficznych ziem ukraińskich w jedno niepodległe państwo, pozostawiając na drugim planie kwestję jego prawnopństwowego i społeczno-politycznego ustroju. Do Ukraińskiej Socjalistycznej Radzieckiej Republiki ustosunkowuje się U. P. P. pozytywnie, uznając ją za podstawę do całkowitego zrealizowania naczelnego celu politycznego narodu ukraińskiego, a więc za ośrodek przyszłego zjednoczonego państwa ukraińskiego. W rozważaniach „*Rady*“ (Nr. 47/48 r. 27), organu reprezentującego ideologję Ukraińskiej Partji Pracy, na temat ustroju państwa ukraińskiego, znajdujemy także i pod tym względem pewne wyjaśnienia. „*Rada*“ wychodzi mianowicie z założenia, iż klasy posiadające na ziemiach ukraińskich są nieukraińskie; z narodowego więc punktu widzenia forma ustroju prawnopństwowego winna być taka, iżby zabezpieczała władzę w państwie klasom nieposiadającym, gdyż tylko wówczas naród ukraiński stanie się istotnie gospodarzem na swej ziemi. U. P. P. stwierdza, iż rozwój i postęp społecznego i państwowego budownictwa w świecie idzie po linii zasad socjalizmu i przyjmuje ten kierunek dla swej przyszłej działalności. Za podstawę wszelkich stosun-

ków międzynarodowych, oraz form współżycia narodów, uznaje U. P. P. zasadę równości wszystkich narodów, oraz ich prawo do tworzenia państw narodowych na terytorjach, zamieszkałych zbitą masą przez większość jednego narodu, a więc stoi na gruncie samostanowienia włącznie z prawem oddzielenia się od obconarodowych organizmów państwowych.

Na czele U. P. P. stanął Główny Komitet Wykonawczy, do którego zostali wybrani: *Wiaczesław Budzynski* — przewodniczący, *Dr. Michał Zachidny*, *Arkadiusz Małecki* i *Grzegorz Słoboda* — zastępcy przewodn., *Kość Łyczkowski*, *Włodzimierz Kulmatycki* i *Mikołaj Topolnicki* — sekretarz.

W „*Sel. Robie*“ ustąpienie posła *Pawła Wasylczuka* wywołało również poważny zatarg, który najsilniej ujawnił się na terenie Chełma, gdzie poseł *Wasylczuk* był przewodniczącym Okręgowego Komitetu Partji. Komitet ten zareagował w ostrej formie przeciwko usunięciu z partji wymienionego posła, żądając wyjaśnienia ze strony Centralnego Komitetu; a kiedy żądaniu temu nie stało się zadość, postanowił zerwać wszelkie związki z *Sel. Robem* i reaktywować dawną włościańską organizację polityczną „*Selanskij Sojuz*“. Równocześnie zaś poseł *P. Wasylczuk* rozpoczął wydawnictwo organu prasowego reaktywowanego stronnictwa p. t. „*Selanskij Szlach*“, którego pierwszy numer ukazał się w Chełmie dn. 30.IV. 1927, pod redakcją *Wasyla Gula* sekretarza Okr. Komitetu partji w Chełmie.

Fakt odnowienia *Sel. Sojuza* w Chełmie nie pozostał bez echa. Do akcji przyłączyła się również część organizacji brodzkiej z przewodniczącym tamtejszego komitetu okręgowego *Stefanem Nazarewiczem*. Chełm i okolica stały się terenem ożywionej akcji zarówno ze strony zwolenników *Sel. Sojuza*, jak i *Sel. Robu* w kierunku wyjaśnienia sytuacji na swoją korzyść. Pewnego rodzaju nieoficjalną

próbą sił było walne zgromadzenie „*Ridnej Chaty*“, które odbyło się w Chełmie w dn. 15.V.1927 r. Instytucja ta, silnie w ostatnich dwu latach się rozwijająca, posiada obecnie 86 filij na terenie powiatów: Białopodlaska, Włodawa, Hrubieszów, Zamość, Konstantynów, Krasnystaw, Lubartów, Tomaszów i Chełm z około 1400 członkami. Wynik wyborów nowego Zarządu „*Ridnej Chaty*“ wykazał przewagę wpływów *Sel. Robu*. W skład zarządu weszli zwolennicy *Sel. Robu* wraz z posłem *Stefanem Makówką* i senatorem *Janem Pasternakiem*.

Niepomyślny natomiast dla *Sel. Robu* miał przebieg Zjazdu nadzwyczajnego przedstawicieli ludności ukraińskiej Chełmszczyzny i Podlasia, zwołanego przez grupę inicjatorów z posłem *Antonim Wasylczukiem* na czele na dzień 22.V r. b. do Chełma. Celem tego zjazdu był wybór *Narodnego Komitetu Ukraińskiego* z zakresem działalności naczelnej instytucji ogólnonarodowej i oficjalnej reprezentacji Chełmszczyzny i Podlasia. Zjazd odbył się przy obecności około 150 osób i wykazał znaczną przewagę *Sel. Sojuza*, której wynikiem był wybór posła *Antoniego Wasylczuka* na przewodniczącego Komitetu. W skład Komitetu weszło pozatem kilku zwolenników *Sel. Sojuza* a między nimi i poseł *Paweł Wasylczuk*, jako zastępca.

Niezależnie od tych niepowodzeń *Sel. Robu* i rozłamu u dołów partji, także u jej szczytów, a więc w Centralnym Komitecie ujawniają się tarcia i rozbieżności. Udział posła *Stefana Makówki* w konferencji przedstawicieli socjalistycznych ugrupowań mniejszości narodowych w Polsce, która odbyła się dn. 3.IV r. b. w Warszawie, wywołał oficjalne stwierdzenie C. K. *Sel. Robu*, iż poseł *Makówka* nie był w tym kierunku upoważniony przez C. K. i udział jego we wspomnianej konferencji uważać należy za omyłkowy. Z informacji prasowych („*Dziło*“ Nr. 98 z dn.

6.V. 1927) dowiadujemy się, że C. K. Sel. Robu postanowił wprowadzić na stanowisko naczelnego redaktora organu partyjnego „Wola Naroda“ postać *Sergiusza Kozickiego*, co jednak nie doszło do skutku wskutek negatywnego stanowiska dotychczasowej redakcji wspomnianego czasopisma, pozostającej w rękach byłych narodowolców. Zatarg na tle powyższym wywołał ze strony C. K. Sel. Robu tendencje do całkowitego zlikwidowania „Woli Naroda“, a kiedy realizacja zamiaru się nie powiodła, rozpoczął we Lwowie wydawnictwo nowego organu partyjnego, tygodnika „*Nasze Słowo*“ pod redakcją *Jana Kalinowicza*. Pierwszy numer nowego czasopisma ukazał się dn. 29.V. 1927.

WYBORY SAMORZĄDOWE. ZJAZDY CERKIEWNE. SPRAWA BISKUPA KOCYŁOWSKIEGO. ŚWIĘTO ŁUHOWE. NOWE ORGANY PRASOWE.

Uwagę społeczeństwa ukraińskiego absorbują w ostatnim czasie głównie sprawy *wyborów do samorządu gminnego i miejskiego w Małopolsce wschodniej*.

Wybory te uważane są za pierwszy krok do wykazania narodowego oblicza Małopolski wschodniej i politycznego urobienia szerokich mas ludności ukraińskiej. Akcja wyborcza, prowadzona jest intensywnie pod hasłem konsolidacji ogólnonarodowego frontu za wyjątkiem grup t. zw. ugodowych i komunistycznych. Wprawdzie zainicjowane przez C. K. UNDO porozumienie w sprawie wyborów z Głównym Zarządem U. S. R. P. nie doszło do skutku, wobec negatywnego stanowiska tego ostatniego, jednak praktycznie pozostaje to bez większego znaczenia, gdyż jak stwierdza przebieg akcji wyborczej, porozumienie takie dochodzi przeważnie do skutku bezpośrednio na terenie lokalnym.

Nie bez wpływu na akcję konsolidacyjną pozostaje odezwa biskupów gr. katolickich, wzywająca ludność ukraińską do zgodnej akcji wyborczej.

Wysunwane już w początkach akcji wyborczej ze strony UNDO hasło ukraińsko-żydowskiej kooperacji wyborczej na terenie miast, zostało zrealizowane w formie ogólnego porozumienia tego stronnictwa z żydowskim obozem sjonistycznym. Nadto w szeregu miast obserwuje się lokalne porozumienia wyborcze elementu ukraińskiego z elementem polskim, tak, iż grupy ukraińskie tworzą tam wspólne bloki wyborcze z Polakami i Żydami.

Wybory uwydatniły w społeczeństwie ukraińskim dwa zasadnicze kierunki: jeden, o tendencjach stworzenia jednolitego, narodowego frontu ukraińskiego, który skupił, jak już wyżej wspomniano, zwolenników UNDO i USRP, drugi, ustosunkowujący się negatywnie do haseł narodowościowych, a wysuwający natomiast hasło wspólnego, klasowego frontu mas pracujących. Na platformie tego kierunku stanął Sel. Rob., współpracując z „blokiem jedności ukraińskich, polskich i żydowskich robotników“, który grupuje elementy radykalne, występujące pod firmą Lewicy Robotniczej.

Samodzielną akcję wyborczą, w znacznie szerszych granicach, prowadził Ukraiński Narodny Sojuz.

Również zainteresowanie wywołało rozpisanie wyborów samorządowych w Województwach: Wołyńskim, Lubelskim i Poleskim. Na terenie tym walkę wyborczą prowadzić będą głównie Sel. Rob. i Sel. Sojuz. Jednak i pomniejszych stronnictwa i grupy przygotowują się do kampanji wyborczej, czego dowodem jest, iż nawet mało ruchliwa przez długi okres Partja Ukraińskiej Jedności Ludowej wznowiła z dniem 14.VI. 1927 wydawnictwo swego organu oficjalnego we Włodzimierz Wołyńskim pod nazwą „*Doświłnia Zorja*“.

Sporo miejsca poświęca prasa sprawom cerkiewnym, a specjalnie kwestji ukraińizacji Cerkwi prawosławnej na Wo-

łyniu. Aktualność tej kwestji uwydatnił silnie ukraiński prawosławno-cerkiewny zjazd, odbyty w Łucku w dniach 5 i 6 czerwca r. b. przy udziale około 800 osób (*Ukraińska Nywa* Nr. 26 z dn. 10.6.27). Duchowieństwo nie było obecne na zjeździe. Przebieg zjazdu wykazał żywotność tendencji w kierunku ukrainizacji Cerkwi prawosławnej i wprowadzenia pewnych zmian w wewnętrznym ustroju Cerkwi, nie odpowiadającym dzisiejszym warunkom, jakie wytworzyły się na Wołyniu po wojnie. Dla przeprowadzenia prac, związanych z rezolucjami zjazdu wybrano komitet wykonawczy, którego przewodniczącym został Dr. Arsenjusz Reczyński, a sekretarzem Jan Bondaruk.

Odpowiedzią na powyższy zjazd ukraiński był „Zjazd djecezjalny wyższego duchowieństwa prawosławnego z Wołynia w Poczajowie (15 — 17.VI.27 r.) zwołany pod egidą Metropolity Dyonizego przez czynniki rosyjskie, broniące rosyjskiego charakteru Cerkwi prawosławnej. Zjazd składał się z osób zaproszonych imiennie, a nie z wybranych delegatów i nosił charakter niezmiernie agresywny, żądając utrzymania charakteru rosyjskiego Cerkwi i przywrócenia tego charakteru tam, gdzie pod tym względem życie uczyniło już wyłom. Obszerniej przebieg obu zjazdów łuckiego i poczajowskiego i charakterystykę rozpoczętej walki w łonie Cerkwi prawosławnej, oraz rezolucje Zjazdu omawiamy w naszym numerze na innym miejscu. Tu tylko jeszcze zaznaczymy, że prasa ukraińska (*„Ukraińska Nywa“* Nr. 30 z dn. 28.6.1927) uważa rezolucje zjazdu poczajowskiego za obelgę, rzuconą całej prawosławnej ludności ukraińskiej i zapowiada przeciw tym tendencjom zdecydowaną walkę. Równocześnie zarzuca władzom cerkiewnym, iż uczyniły Cerkiew narzędziem rosyjskiej polityki nacjonalistycznej.

•

Zatarg pomiędzy częścią społeczeństwa ukraińskiego i gr.-kat. duchowieństwa dje-

cezji przemyskiej, a tamtejszym gr.-kat. biskupem ks. Kocyłowskim, jaki powstał z końcem roku 1926, znalazł swój epilog w Rzymie. W wyniku szeroko przeprowadzonej akcji wysłano wówczas do Rzymu zażalenie na ks. biskupa Kocyłowskiego wraz z obszernym memorjałem, który został niedawno rozpatrzony przez Kongregację dla Cerkwi Wschodniej. Kongregacja stanęła na stanowisku, iż niechęć części społeczeństwa i duchowieństwa w stosunku do osoby ks. biskupa Kocyłowskiego ma swe źródło w zainicjowanej przez niego akcji w kierunku wprowadzenia celibatu gr.-kat. duchowieństwa, która to akcja znajduje całkowite uznanie Kongregacji. Zarzuty stawiane ks. Kocyłowskiemu zostały uznane za nierealne.

W związku z powyższem wypowiada prasa nacjonalistyczna (*„Dilo“* Nr. 144 z dn. 1.7.1927) przekonanie, iż decyzja Rzymu nie tylko nie uspokoi wzburzonych umysłów, a odwrotnie stanie się jednym z szeregu czynników, które podpiłowują podstawy Unji.

•

Z powodu zakazu urządzenia „święta Łuhowego“, jakie zamierzano odbyć w formie zlotu organizacji łuhowych *) we Lwowie w dn. 26.6.27 podnosi prasa ukraińska szereg protestów i ataków pod adresem czynników rządowych, przyczem żywo komentuje fakt, iż Dr. Daszkiewiczowi, inicjatorowi uroczystości oświadczono w lwowskiej dyrekcji policji, iż na samym zakazie się nie skończy. Prasa

*) Organizacja „Łuhów“, jest organizacją pożarniczo-sportową, mającą na celu zarówno niesienia pomocy w czasie pożaru na wsi, jak również rozwijania tężyzny fizycznej za pomocą sportów wśród jej członków. Zorganizowana na sposób wojskowy jest jakby społeczną organizacją przysposobienia wojskowego. Organizacja powstała w końcu 1925 r. Nazwę wzięła od słowa „Łuh“, jednostki organizacyjnej dawnej Siochy Zaporoskiej.

Sprawy Narodowościowe № 1.

(Styczeń — Luty 1927).

I. Artykuły

1. O d R e d a k c j i 1 — 3
2. Z. K.: Spór o ważność zgłoszeń do szkół mniejszościowych na Górnym Śląsku 3 — 9
3. E d w a r d M a l i s z e w s k i. Ludność litewska w Państwie Polskiem 10 — 18
4. M a r j a n Ś w i e c h o w s k i. Obecny stan szkolnictwa białoruskiego na Ziemiach Wschodnich 14 — 17
5. P o l i t y k a n a r o d o w o ś c i o w a n a n a B i a ł o r u s i S o w i e c k i e j 18 — 25
6. M i k o ł a j K o w a l e w s k y j: Rosyjskie kierunki polityczne wobec zagadnienia ukraińskiego 20 — 24
7. A d a m S t e b e l s k i: Zjazdy mniejszościowe w Genewie 1 — 43

II. Kronika

A) MNIEJSZOŚCI NARODOWE W POLSCE.

- VARIA:** Śmierć d-ra Basanowicza. Zadania Administracji Szkolnej na ziemiach wschodnich (Okólnik ministra Bartla). Język rosyjski w urzędowaniu (Okólnik min. Składkowskiego). Język żydowski na zgromadzeniach publicznych (Okólnik min. Składkowskiego). 44 — 47
- UKRAIŃCY.** Kronika: Wzmożenie aktywności radykałów. Ukraiński oświatowy i cerkiewny ruch na Wołyniu. Zjazd Ridnoj Szkoły. Działalność „Proswity”. Przegląd prasy. 44 — 51
- BIAŁORUSINI.** Kronika: Areszty członków Włosc.-Robot. Hramady. Konferencja w Kuratorjum Wileńskim w sprawie podręczników białoruskich. Zjazd Biał. Instytutu Gosp. i Kultury. Przegląd prasy białoruskiej. 51 — 53
- NIEMCY.** Kronika: Zażalenie Niem. Zw. Ludow. na G. Śląsku wobec Kom. Mieszanej. Zjazdy i obchody. Przegląd prasy niemieckiej. 53 — 57
- ŻYDZI.** Kronika: Stanowisko reprezentacji żydowskiej w Sejmie podczas rozpraw budżetowych. Projekt Bundu ogólnosocjalistycznej partji krajowej. Z ruchu sjonistycznego. Żydowski ruch spółdzielczy. — Przegląd prasy żydowskiej 57 — 61
- ROSJANIE.** Kronika rosyjska: Zjazd Rosyjskiego Zjednoczenia narodowego we Lwowie 62 — 63

B) KWESTJE NARODOWOŚCIOWE POZA POLSKA.

Z. S. S. R.

- UKRAINA SOWIECKA:** Ukraińska prawosławna autoklefałna Cerkiew. Memorjał Narodowego Komitetu Ukraińskiego. Nowe naukowe instytucje na Ukrainie. Z polityki narodowościowej na Ukrainie (spr. ukrainizacji). Mniejszości narodowe na Wołyniu Sowieckim. Nastroje wsi ukraińskiej. Sowiety wobec UNDO. Instytut im. Szewczenki w Charkowie. Polityka narodowościowa w Związkach Zawodowych. Zjazd kobiet w Charkowie. 63 — 63

BIŁAŁORUŚ SOWIECKA: Polacy w powiecie Rzeczyckim i Homelskim. Konferencja akademicka w Mińsku. Powiększenie terytorjum B. S. S. R.	68 — 71
Kolonizacja Żydów w Rosji. (Zjazd „Ozet“).	71 — 72
Niemcy w Rosji Sowieckiej.	72 — 73

NIEMCY.

Wybory komunalne na Śląsku Opolskim. Program doraźnej pomocy dla wschodnich prowincji. Poseł Baczewski o polityce kolonizacyjnej rządu pruskiego. O skrócenie czasu pracy w górnictwie śląskiem. P. Colban na Śląsku Opolskim. Dwie skargi polskie o nadużycia w szkole. Zebranie rady naczelnej Związku Polaków w Niemczech i Konferencja kierowników. Dziesięciolecie Niemieckiego Instytutu Zagranicznego.	73 — 77
--	---------

LITWA.

Ze statystyki szkolnej na Litwie. Statystyka prasy na Litwie. Stosunek min. oświaty Bistrasa do polskiego szkolnictwa na Litwie. Stan szkolnictwa polskiego na Litwie, według „Dnia Kowieńskiego“.	77 — 79
---	---------

RUMUNJA.

Kwestja żydowska w Rumunji. Premier rumuński o kwestji żydowskiej.	79 — 80
--	---------

C) KRONIKA ZAGRANICZNA (MIĘDZYNARODOWA).

I-szy Zjazd Polaków z zagranicy. Zjazd mniejszości słowiańskich. Zjazd komisji do opracowania III Kongresu mniejszości narodowych. Z Międzynarodowej Unji Stowarzyszeń Ligi Narodów. Unja Międzyparlamentarna wobec spraw mniejszościowych. Pomoc finansowa dla kupiectwa żydowskiego we wschodniej Europie. II Międzynarodówka a sprawa Szwarebarda. Żydzi amerykańscy o położeniu Żydów w Polsce. Kongres amerykańsko-żydowski	80 — 86
--	---------

III. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.

Organizacja Instytutu Badań Spraw narodowościowych. Konkurs na pracę z dziedziny ruchów politycznych wśród Żydów w Polsce. Konferencja w sprawie odpoczynku niedzielnego.	87 — 92
--	---------

IV. Recenzje.

„N a t i o“ (Ogólna charakterystyka). Cyfry z „N a t i o“.	92 — 96
---	---------

V. Biblijografja.

Sprawy Narodowościowe № 2.

(Marzec — Kwiecień 1927).

I. Artykuły:

1. D r. T. K o m.: Sprawa szkolnictwa mniejszościowego na Górnym Śląsku na Radzie Ligi Narodów. 99 — 102
2. A l e k s a n d e r H a f t k a: Społeczne szkolnictwo żydowskie w Polsce. 102 — 109
3. P. K a z e t: Niemieckie ugrupowania polityczne w Polsce 110 — 121
4. W a c ł a w Ł y p a c e w i c z: Liczba Niemców w Polsce i Polaków w Niemczech. 121 — 126
5. P o l a c y n a Ś l ą s k u C z e s k i m i M o r a w a c h w chwili obecnej. 126 — 142
6. S t a n i s ł a w C z o s n o w s k i: Sprawa mniejszości narodowych na gruncie międzyparlamentarnym 99 — 148

II. Kronika:

A) MNIEJSZOŚCI NARODOWE W POLSCE.

- MATERJAŁY I DOKUMENTY:** Język urzędowania w szkołach i ochronkach (Okólnik ministra oświaty). Wyjaśnienie ministra rolnictwa o planach osiedlenia Żydów na roli w Polsce. Zagadnienie odpoczynku niedzielnego na kwietniowej sesji Komisji Rzecznawców. 149 — 156
- UKRAIŃCY.** Kronika: (Kryzys w UNDO. U. S. R. P. i Sel. Rob.). Wybory do samorządów, Walka o ukrainizację cerkwi). — Przegląd prasy. 156 — 160
- BIAŁORUSINI:** Białoruski ruch polityczny. T-wa Oświatowe, Tarcia między Białorusinami a Kurją Biskupią. Obchód niepodległości. — Przegląd prasy białoruskiej. Przegląd prasy polskiej w sprawach białoruskich. 160 — 164
- NIEMCY.** Kronika: (Zjazdy partyjne i zawodowe, Zatarg na tle szkolnym na Śląsku). Spółdzielnie niemieckie w Polsce (z tablicą). Przegląd prasy niemieckiej 164 — 176
- ŻYDZI.** Prasa i kronika żydowska. (Stosunek do Rządu, Projekt zmiany ordynacji wyborczej). Akcja wyborcza do rad miejskich. 176 — 180
- ROSJANIE:** Prasa i kronika rosyjska. (Działalność RNO i sprawy cerkiewne). 180 — 181

B) KWESTJE NARODOWOŚCIOWE POZA POLSKĄ.

- GDAŃSK!** Wybory w Gdańsku. 181 — 183
- NIEMCY:** O rozmowę po polsku w czasie pauzy w szkołach niemieckich. Przemówienie posła Baczewskiego w sprawie szkolnictwa polskiego w Niemczech. Zapowiedź zmian pruskiej polityki szkolnej. Po odroczeniu zjazdu Polaków zagranicznych. Germanizacja w kościele. Napędy i pogróżki na Śląsku Opolskim. Sprawa soltysów i ławników na Śląsku Opolskim. Sejmik mniejszości polskiej w Niemczech. Żądania Niemieckich Wsch. i Zach. Pruskich związków ojezystych. O nau-

czaniu jęz. polskiego w Westfalji. Ukraiński Instytut Naukowy w Berlinie. 183 — 203

Z. S. S. R.

UKRAINA SOWIECKA: Sekcja polska na wydziale społecznym Instytutu Oświaty Ludowej w Kijowie. Zjazd Rad mniejszości polskich na Ukrainie. X Okręgowy Zjazd Rad w Kijowie. Doroczne zebranie Ukraińskiej Akademji Umiejętności w Kijowie. Analfabetyzm na Ukrainie Sowieckiej. Położenie ludności ukraińskiej w Rosji sowieckiej. Skład narodowościowy ludności wiejskiej na Ukrainie. Skład narodowościowy młodzieży szkolnej na Ukrainie. Szkolnictwo niższe w Kijowie. Zjednoczenie literatów ukraińskich. „Zachodnia Ukraina”. 193 — 198

BIAŁORUŚ SOWIECKA. „Ludność polska” na Białorusi Sowieckiej. Instytut Białoruskiej Kultury w Mińsku. Białorutenizacja na Białorusi sowieckiej, według „Zwizdy”. 198 — 202

Kolonizacja Żydów w Rosji Sowieckiej. Rejon żydowski w okr. Chersońskim. 202 — 203

CZECHOSŁOWACJA.

Ukraińska Rolnicza Akademia w Podjebradach. 204 — 205

LITWA.

Wpływ przemian politycznych na losy szkolnictwa polskiego w Litwie. Poszczególne przejawy szykan, stosowanych przez rząd Walde-marasa w stosunku do szkolnictwa polskiego w Litwie. 205 — 210

**C) KRONIKA ZAGRANICZNA
(MIĘDZY NARODOWA).**

Sekretariat Komisji Przygotowującej III Kongres Genewski. Zjazd mniejszości słowiańskich. Z obrad Komisji Mniejszościowej Międzynarodowej Unji Stowarzyszeń Ligi Narodów w Brukseli. Kongres Żydów amerykańskich. 210 — 216

III. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.

Posiedzenia Zarządu Instytutu B. S. N. z dn. 7 i 26.IV.27 r. Komisja żydowska. Sekcja III Instytutu. 000 — 216

IV. Recenzje.

RECENZJE: „Staat und Volkstum“ Bücher des Deutschtums, 2130 r. 1926. — Deryng Antoni, Dr. „Międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie szkolnictwa mniejszości narodowościowych“. — „Rewizyjnyj Sojuz Ukraińskich kooperatyw. Statystyka kooperatyw za 1925 rok“. Lwów, 1927. — „Natio“ 217 — 220

V. Bibliografia.

wyprowadza z tego wniosek, iż organizacja łuhowa stoi w przededniu poważnych represyj a może nawet i całkowitej likwidacji. Podkreślając, iż tego rodzaju stosunek władz do organizacji łuhowej nie jest oparty na jednej podstawie prawnej, zapowiada prasa interpelację poselską. (*Nowy Czas*, Nr. 70 z dn. 24.6.1927, *Dzielo* Nr. 148 z dn. 28.6.1927).

•

Dn. 5.6.27 ukazał się we Lwowie nowy tygodnik „*Prawda*“ pod redakcją Antoniego Łotockiego. W artykule wstępnym stwierdza nowe to wydawnictwo, iż ma na celu wzmocnić akcję „Ukraińskiej Chrześcijańskiej Organizacji“ i jej organu prasowego „*Nowa Zorza*“. Można zatem uważać „*Prawdę*“ za nieoficjalny organ U. Ch. O.

Dn. 25.6.1927 rozpoczęto w Kołomyjach wydawnictwo tygodnika „*Kołomyjski Wisty*“. Redaguje Komitet; redaktor odpowiedzialny Piotr Stefanowicz. Nowy tygodnik stoi na gruncie narodowym. Jako specjalne owe zadania uznaje przeciwdziałanie wzrastającym na Pokuciu wpływom grup, zajmujących lojalne stanowisko wobec Państwa Polskiego.

Białorusini.

WYBORY SAMORZĄDOWE. NOWY BIAŁORUSKI ZWIĄZEK WŁOŚCIAŃSKI. BIAŁORUSKA PARTJA NARODOWA. RADYKALNE STRONNICTWO WŁOŚCIAŃSKIE ZIEM BIAŁORUSKICH. KONFERENCJE. INTERPELACJE.

Niewątpliwie miniony okres czasu w życiu białoruskiem przedewszystkiem zaznaczył się znacznym ożywieniem, spowodowanym przygotowaniem do wyborów do Rady Miejskiej w Wilnie i do samorządów gminnych. Te dwa zadania, które stały wobec społeczeństwa białoruskiego w ostatnich miesiącach odsunęły na plan dalszy wszelkie inne prace wśród Białorusinów, tembardziej, że aktowi temu przy-

wiązywało społeczeństwo białoruskie niezwykle doniosłe znaczenie polityczne.

Jednakże społeczeństwo w czasie wyborów do Rady Miejskiej w Wilnie nie zdołało stworzyć wspólnego frontu ogólnobiałoruskiego, ani też utworzyć listy wyłącznie białoruskiej. Radykalniejsza część społeczeństwa poszła łącznie z radykalnymi ugrupowaniami robotniczymi polskimi i żydowskimi, wysunąwszy na plan pierwszy sprawę wspólnego frontu klasowego i pod temi hasłami idąc do wyborów przeprowadzając swojego kandydata na 4-em miejscu, Kuźmę Kruka.

Bardziej umiarkowana część społeczeństwa, grupująca się koło Białoruskiego Związku Włościańskiego, przy cichem poparciu Białoruskiej Chrześcijańskiej Demokracji, której działacz p. Turonek figurował na liście komitetu wyborczego, zblokowała się z mniejszością rosyjską. Liście komitetu tego przeprowadziła jednego kandydata — sen. Wiczesława Bohdanowicza, którego narodowość zostaje pod znakiem zapytania, gdyż prasa rosyjska uważa go za swego kandydata, prasa białoruska zaś za swojego.

Wynik wyborów pomimo wyrazów zadowolenia, prasy białoruskiej świadczy o małym stosunkowo wpływie jaki posiadają Białorusini w Wilnie.

Niewątpliwie znacznie większe rezultaty osiągną Białorusini przy wyborach do rad gminnych, do których przygotowują się bardzo intensywnie.

W tej sprawie zaznaczyły się dwie tendencje: jedna reprezentowana przez żywioły umiarkowane skłonne do współpracy z Polakami, wyraziła się w chęci przeprowadzenia do rad gminnych siły bezpartyjne fachowe o wysokich kwalifikacjach moralnych; druga zaś reprezentowana przez zwalczające się między sobą zresztą kierunki: Białoruski Związek Włościański i b. członków b. Białoruskiej Włościańsko - Robotniczej Hramady, pragnie aktowi temu nadać charakter wybitnie polityczny.

O zwycięstwie tej, czy innej tendencji zawczasie jest dziś jednak mówić.

*

Chociaż, jak wspomnieliśmy wyżej, wybory pochłonęły uwagę społeczeństwa białoruskiego, jednakże podkreślić należy fakt, mogący zważyć na życiu politycznym białoruskim. Jest to utworzenie w połowie czerwca *wbrew istniejącemu Białoruskiemu Związkowi Włościańskiemu nowej organizacji pod tą samą nazwą*, która, zdaniem założycieli, ma stać się kontynuatorką organizacji założonej również pod nazwą „Białoruski Związek Włościański“ w roku 1922 w Pradze. Zaznaczyć należy, że inicjator nowoutworzonej grupy dr. Janko Stankiewicz, według e-nuncjacji Zarządu B. Zw. Wł. nie jest członkiem tej partji, przeto jego wystąpienie nie może być nazwane początkiem też rozłamu.

Z wyjaśnień zawartych w jednodniówce wydanej przez Dr. Janko Stankiewicza wynika, że nowa organizacja powstaje dla tego, że istniejąca nie zdołała wywiązać się z zadania stworzenia silnych dla siebie podstaw i ze względu na osoby kierowników, którzy zbyt silnie ciągną ku Rosji, zaprzepaszczając przez to charakter narodowy organizacji.

Przeciwnicy dotychczasowej pracy B. Z. W. utworzyli Tymczasowy Komitet, złożony z trzech osób: dr. Jan Stankiewicz, Szawel i Muraszko.

*

Poza faktem tym należy również wspomnieć o utworzeniu na Zjeździe Białoruskiej Rady Narodowej w Wilnie dnia 22 maja r. b., nowego stronnictwa p. n. Białoruskiej Partji Narodowej, której program oparto na zasadach, głoszonych dotychczas przez B. K. W., a mianowicie: na dążeniu do autonomji Ziem białoruskich w ramach Państwa Polskiego. Na utrzymanie dotychczasowego kierunku narodowego w pracy nowego stronnictwa, przede wszystkim zaś polegającej na rozwoju społeczno-kulturalnym narodu białoruskiego i na bezwzględnym zwalczaniu wszelkich przejawów bolszewizmu. Skład Centralnego Komitetu stronnictwa przedstawia się jak następuje: prezes — A. Pawlukiewicz, wice-prezysi: M. Piotrowicz i S. Jorosz, skarbnik, T. Wernikowski, sekretarze: Kiernożycki i Szybko.

*

Na pograniczu organizacji polskich i białoruskich stoi Radykalne Stronnictwo Białoruskie Ziem Białoruskich, założone przez secesjonistów N. P. Ch. posłów Bona, Szapiela i Szakuna. Działalność bowiem rozwijają oni wśród ludności zarówno polskiej jak i białoruskiej, propagując hasła zbliżone do hasel głoszonych przez b. N. P. Ch. a występując jedynie przeciwko działalności pos. Wojewódzkiego.

W N-rze pierwszym swego organu białoruskiego „*Sielanskij Hołas*“ nowe stronnictwo sprecyzowało swój program w sferze politycznej, żądając przede wszystkim utworzenia rządu rolniczo-włościańskiego oraz przeprowadzenia zasady samostanowienia narodów. W dziedzinie gospodarczej nowe stronnictwo żąda wywłaszczenia bez wykupu większej własności oraz całkowitego przerzucenia podatków na klasy posiadające do chwili zupełnej ich likwidacji.

Stronnictwo to jednak jak dotychczas nie posiada większego wpływu na masy.

*

Z wystąpień publicznych posłów białoruskich zanotować wypada fakt udziału przedstawiciela Białoruskiego Związku Włościańskiego, pos. Jeremicza na konferencji stronnictw socjalistycznych miejscowości narodowych w Polsce, dn. 12 czerwca. Brak o tem jednak jakichkolwiek informacji w prasie białoruskiej.

Wreszcie wspomnieć musimy tu jeszcze wniesionej przez Klub Białoruski interpelacji w związku z wywiezieniem aresztowanych posłów białoruskich do więzienia we Wronkach.

*